

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Martini Chemnitii, Doctoris Theologi celeberrimi, Harmonia Quatuor Evangelistarum

Quam ab Eodem feliciter inchoatam ... D. Polycarpus Lyserus, et D.
Johannes Gerhardus, ... Is quidem continuavit, Hic perfecit ; Opus
Eruditionis Stupendæ, Orthodoxorum consensu approbatum, idemque tot
Eruditorum desideriis adhuc expetitur

**Chemnitz, Martin
Leyser, Polycarp
Gerhard, Johann**

Hamburgi, MDCCIII

VD18 90617681

Caput IV. Quomodo tempus Ministerii Christi in praecedenti supputatione
collectum, in certos annos distribui possit, ita ut constituto, si non exactè
verisimiliter tamen, exordio & termino cujusque ...

urn:nbn:de:gbv:45:1-18203

Quomodo tempus Ministerii Christi in præcedenti supputatione collectum, in certos annos distribui possit, ita ut constituto, si non exactè verifimiliter tamen, exordio & termino cujusque anni, observari possit, ad quos annos singula historiae referenda sint, seu quæ sint cujusque anni acta.

Jucundum est, & non habet nihil utilitatis, posse observare, quæ sint cujusque anni acta, sive ad quem annum ministerii Christi, & quo ordine illa, quæ in historia Evangelica describuntur, (ut sunt; peregrinationes, conciones, miracula, auditorum conversio, multorum obstinacia, quorundam defectio, certamina cum adversariis, & si quæ alia ad historiam pertinent,) referri commodè possint.

Illud verò fieri non potest, nisi termini singulorum annorum, ubi scilicet in Evangelica historia incipiant, ubi desinant, notentur. Sed magna objicitur difficultas, quò minus exactè hæc distributio tradi & ostendi possit. Ut enim de dierum supputatione, quam Postillatores sine omni ratione commentati sunt, solliciti non sumus. Certè ad quem anni mensem tempus baptizati Christi referendum sit, nec Evangelistæ expressè annotarunt, nec ex circumstantiis historiae exactè colligi potest. Atqui hoc est exordium primi anni ministerii Christi, sicut Lucas inquit, Actor. 1. v. 22. Quòd si igitur exordium illud, exactè ad certum tempus anni referri non potest, nec constitui poterit, ubi præcisè terminetur. Et idem in sequentibus annis accidere necesse erit.

Accedit quòd Joannes, qui sua scriptione distributionem temporis in historia Evangelica ostendere voluit, non videtur annorum distributionem juxta tempus baptismi Christi instituere, sed notatis illis festis Paschatos, quæ in tempus ministerii Christi inciderunt, ad illorum supputationem videtur ordinem historiae & distributionem temporis accommodare. Atque hoc modo, juxta festa Paschatos, Ofiander & annos ministerii Christi, & acta singulorum annorum distribuit. Et contextus totius historiae Evangelicæ, sine perturbatione ordinis, ad illam distributionem secundum festa Paschatos, omnium simplicissimè & facilimè accommodari potest. Illorum igitur rationem distributionis, quia expedita est, postea in Harmonia sequemur: Est enim à Joanne, monstrato & numero & ordine festorum Paschatos, quæ in tempus ministerii Christi inciderunt, Ecclesiæ tradita. Sed in illa distributione unicus est scrupulus, quod in primo Paschate Johan. 2. v. 13. non potest exactè constitui initium primi anni ministerii Christi: nec secundum Pascha exacta supputatione erit finis primi anni, & exordium secundi: & ita in reliquis.

Baptismus enim Christi, qui publico ipsius ministerio initium præbuit, per aliquod tempus præcessit festum Paschatos, ita ut, exempli gratia, historiae, quæ per trimestre tempus & amplius ante secundum Pascha acciderunt, pertineant ad acta non primi sed secundi anni. Et idem in sequentibus etiam annis observandum est.

In ipsa autem tractatione deprehendi, non tantum juxta festa Paschatos, verum etiam secundum tempus baptizati Christi, quo publica ipsius missio, voce patris & unctione Spiritus sancti renunciari cœpit, posse constitui initium & finem, cujusque anni ministerii Christi, non exactè quidem, quasi per minutissima momenta, verum *εν τῷ πλάτει*, ut tamen supputatio non multum aberret à verò. Petrus enim, Actor. 1. v. 20. & 10. v. 37. docet, supputationem & distributionem temporis ministerii Christi incoandam esse à Baptismo Christi. Ipse Johannes verò, in descriptione secundi anni de quatuor mensibus ante mensem, & in quarto anno de festo Encaniorum, videtur studiose notare voluisse historias, quæ in reliquis annis vel respondent tempori baptizati Christi, vel certè ab eo non multum absunt, sicut mox ostendemus. Itaque hanc etiam rationem distributionis annorum ministerii Christi investigabimus, & cum priori illa etiam postea in Harmonia sequemur. Ultraque enim ratio, ex præscripto Joannis sumitur, & si simul ponantur, altera alteram adjuvabit. Ut mutuis auxiliis ordinem & distributionem absolvant.

Hæc autem secunda ratio distributionis inde pendet, ut investigetur, circa quod anni tempus Christus à Johanne in Jordane baptizatus sit. Ita enim inquisitio institui poterit, an deprehendi possit, quæ historiae in reliquis annis circa illud anni tempus, quo Christus baptizatus fuerat, acciderint.

Hac etenim ratione initia singulorum annorum ministerii Christi in historia Evangelica investigari poterunt.

Et hoc quidem Lucas annotavit, quoto anno ætatis Christus Baptizatus sit. Hoc etiam constat, aliquam temporis intercessisse moram inter Baptismum Christi, & inter sequens Pascha. Sed quot septimanae fuerint à tempore baptizati Christi usque ad Pascha, & quo mense anni baptizatus sit, ex Evangelica historia exactè & præ-

præcisè colligi non potest. Aliquot igitur supputationes recitabo: & postea ex circumstantiis historiæ colligemus, quæ ad hanc investigationem viam nobis monstrabunt.

Epiphanius supputatio hæc est. Quia Lucas dicit: Erat quasi annorum triginta incipiens esse, &c. Christum cum baptizaretur complevisse annos ætatis viginti novem & decem menses. Et hanc supputationem ita colligit. Ex traditione quadam ponit, ante 8. Idus Januariarum, hoc est, quinto vel sexto die Januarii (uterque enim numerus legitur in Græco exemplari) quem eundem ponit etiam Natalem Christi, factum esse primum signum in Cana Galilææ. Et ab illa die retrò supputat quadraginta dies tentationis. A tentatione dicit Christum reversum Nazareth, Luc. 4. v. 16. ibique quatuordecim dies commoratum. Postea quatuor dies mansisse apud Joannem, & tertio die factas nuptias. Hi numeri juncti faciunt 60. dies, & illos retrò numerando deducit ad diem ante sextum idus Novembris, hoc est, ad septimum Novembris. Et illum ponit diem Baptismi Christi. Sed hæc supputatio non potest pro demonstratione certa & indubitata consistere. Traditio enim de sexto die Januarii extra scripturam & incerta est: adeo ut vulgaris jam invaluerit opinio, diem Natalem Christi non esse sexto Januarii, sicut Epiphanius tradit, sed 25. Decembris. Et quod dicit Epiphanius, Christum statim post tentationem reversum, non ad Jordanem ubi Baptista erat, sed Nazareth, contextus & ordo historiæ apud reliquos Evangelistas non admittit: sicut postea ostendemus. Fundamenta igitur supputationis Epiphanius non sunt certa.

Plerique supputant tempus à Baptismo Christi usque ad Pascha, fuisse trium mensium & decem dierum. Vulgaris enim opinio est, sexto die Januarii tria hæc facta fuisse: Magos venisse ab oriente: Christum baptizatum: & elapso anno primum signum in Cana illo die factum esse. Et qui juxta hæc opinionem historiam Evangelicam distribuere & contexere conati sunt, ordinem miserè perturbarunt, & contextum foedè lacerarunt, dum voluerunt primum signum Christi in secundum annum ministerii ipsius transferre, sicut historia scholastica facit.

Quidam verò sinxerunt illo ipso die, statim cum in Jordane baptizatus esset, fecisse primum illud signum in Cana. Sed quia narratio Evangelistarum hoc nullo modo patitur, alii, post sermonem Domini in monte, atque ita post multa jam edita miracula, initium illud signorum in Cana factum, contra historiæ Evangelicæ fidem collocarunt. Error autem iste inde habet originem. Jactata fuit traditio, Christum baptizatum 6. die Januarii. Epiphanius verò aliam diversam habet traditionem, sexto die Januarii primum signum in Cana factum, cum ante sexaginta dies baptizatus fuisset. Ex illis duabus diversis traditionibus conflata est tandem una opinio: illa scilicet, quæ statuit Baptismum Christi factum esse sexto Januarii. Et post annum eodem die, primum signum factum. Et licet de-

Harm. Tom. I.

scriptioni Evangelistarum opinio de initio signorum Christi nullo modo conveniat: tamen propter titulum Traditionis, maluerunt non tantum à verbis Evangelistarum recedere: verum etiam ordinem & contextum perturbare & convellere: cum tamen ex errore confusio facta sit, duarum incertarum & dissentientium traditionum. Et hæc observanda sunt propter inanes titulos traditionum, quæ ad palliandas superstitiones veritati opponi solent.

Per se etiam illa opinio, quæ statuit Christum sexto die Januarii baptizatum, descriptioni Lucæ non satis congruit. Vel enim dicendum est, Christum cum baptizaretur triginta annos jam completos habuisse, & ultra triginta annos, tredecim dies anni 31. elapsos, quod participium *δεχόμενος* apud Lucam non admittit, cum inquit: Erat quasi triginta annorum incipiens esse. Vel dicendum erit, sicut Longobardus supputat, Christum baptizatum cum 13. dies tantum post annum ætatis 29. absolvisset. Sed hoc particula *ὡσεί* apud Lucam non patitur. Quando enim Scriptura inquit: erant quasi quinque millia: certè non intelligit ultra quater mille, tantum 10. aut 20. personas superfuisset: sed numerum non procul à quinque milibus, sive minus sive plus, abuisse, sicut in præcedenti capite ostendimus. Irænis etiam sentit, Christum non procul abuisse à 30. anno completo, cum baptizaretur. Quantum igitur vulgari opinioni de sexto die Januarii tribuendum sit, ex his judicari poterit.

Unde autem traditio illa orta sit, ex primo Stromatum Clementis colligi potest. Dicit enim, Basilidis hæretici sententiam fuisse, Christum baptizatum decimo quinto Mensis Tybi. Alios verò ante Basilidem, 11. diem Mensis Tybi tribuisse Baptismo Christi. Epiphanius verò 11. Tybi refert ad 5. Januarii. Inde igitur originem cepit hæc traditio. Et memorabile est, traditionem illam de sexto Januarii, non pro demonstratione seu immota veritate in Ecclesia receptam fuisse. Ita enim Maximus in homilia de Epiphania inquit: In hac celebritate, sicut relatu paternæ traditionis instruimur, multiplici nobis festivitate lætandum. Ferunt enim, hodie Christum vel stella duce à Gentibus adoratum: vel invitatum ad nuptias, aquas in vina vertisse: vel suscepto à Joanne Baptismo consecrassè fluentia Jordanis. Sed quid potissimum præsentis factum sit die, novit ipse, qui fecit. Hæc ille. Incertis igitur traditionibus, niti nec possumus, nec debemus.

Functius ex Daniele conatur colligere, inter Baptismum Christi & proximè sequens Pascha, spacium semestris aut dimidii anni intercessisse, Daniel enim dimidium hebdomadis, hoc est, tres annos & dimidium tribuit ministerio Christi. Et hæc supputatio à festo Paschatis retrò facta, deducit tempus Baptismi Christi in mensem Septembrem: qui multis & præcipuis festis celebris fuit. Et pulcherrima sanè esset analogia festorum, sive Expiationis sive Tabernaculorum, ad Baptismum Christi & incoationem ministerii ipsius, si aliqua vestigia hujus supputatio-

B 2

tatio-

tationis in historia Evangelica monstrari possent. Funccii verò supputatio, qui censet, Baptistam primo die Septembris, in festo Tubarum, ministerium suum incoasse: & 10. die post, in festo Expiationis, Christum baptizatum: ad figuras Veteris Testamenti pulchrè sanè congruit. Sed hoc habet incommodi, quòd ea, quæ de ministerio Baptismi, Matth. 3. & Luc. 3. cap. scribunt, intra tam breve spacium, 10. dierum includit, quod nulla ratione fieri potest, sicut conferenti historias manifestum est, & postea ostendemus.

Recitavi diversas supputationes, quæ ostendunt, varias esse opiniones de tempore baptismi Christi. Quia verò ab hoc exordio pendet illa distributio annorum ministerii Christi, de qua cœpimus dicere, omnium simplicissima est ratio, si traditionibus & præsumtis opinionibus sepositis, ex ipsis circumstantiis historiae Evangelicæ inquiratur & investigetur, quæ supputatio ad veritatem quàm proximè accedere videatur: Ut quia exacta præcisio haberi non potest, sumatur medium *ἐν μέσσει*, quod à veritate non multum absit, & ad illud distributio reliquorum annorum accommodetur.

Certum igitur est, post Baptismum per 40. dies Christum in deserto jejunasse. Addendi autem præterea sunt dies profectiois in desertum, & reditus ex deserto ad Jordanem. Non enim absque pedestri itinere à Spiritu in desertum sublatus fuit, quia Marci & Lucæ descriptio aliud testatur: sicut postea ostendemus. Et si constaret, in quod desertum Christus ductus fuisset, facile posset de supputatione aliquid constitui. Arbitror autem, hanc sententiam vero non esse absimilem. Multa fuerunt deserti in Palæstina, quæ peculiaribus cognominationibus notantur & distinguuntur; sed quæ habitationi hominum non omnino fuerunt incommoda, nec ab hominum conversatione prorsus aliena. Desertum verò in quo Christus tentatus fuit, sine aliqua notatione vel additione simpliciter vocatur desertum: & non tantum à consuetudine hominum remotum, verum etiam truculentis bestiis plenum fuit, Mar. 1. v. 13. Non errabit ergo, opinor, qui de deserto quod vocatur magnum, in quo filii Israel per 40. annos vagati sunt, interpretetur. Hoc enim figuræ introductionis in terram promissam pulcherrimè consonat. Et multa aliæ figuræ sunt, quæ non malè huc quadrant. Est enim ibi locus tentationis, Exod. 17. v. 7. Est locus, ubi non in pane vixit homo, Exod. 16. v. 4. Et Christus ipse hos locos in tentatione allegat. Ibi Moses: ibi etiam Elias jejunavit 40. diebus & 40. noctibus.

Porro 3. Reg. 19. v. 8. Iter Eliæ à Bersabe usque ad montem Horeb scribitur fuisse 40. dierum: quod tamen, si quis rectè eò pergat, non erit tot dierum. Quia verò non possumus constituere, quòd in illo plane deserti loco in Horeb tentatus fuerit Christus, ponamus sanè à Bethabara ad locum tentationis in deserto iter decem dierum circiter. Et historia dicit, con-

summatis 40. diebus postea tentatorem accessisse. Forsan etiam tentationes illæ, quæ describuntur, de ductione ad montem excelsum & ad pinnaculum templi, uno die non fuerunt confectæ: & postea etiam accesserunt angeli ministrantes ipsi. Sint ergo aliquot dies profectiois in desertum, 40. dies Jejunii, aliquot dies tentationis, & rursus aliquot dies reditus ad Jordanem ex deserto. Qui dies collecti ad minimum 60. dierum summam conficiunt.

Post 60. igitur dies (circiter) à Baptismo, rediit ex deserto ad Joannem Baptistam. Et rursus Joan. 1. colliguntur quatuor dies, quibus apud Baptistam conservatus est. Profectio autem à Bethabara in Galilæam tribuantur tres dies. Et tertio die post reditum Christi in Galilæam factæ sunt nuptiæ in Cana, Joan. 2. v. 1.

Hi numeri ex historia Evangelii ita colliguntur, ut nihil, vel parum admodum habeant controversiæ vel ambiguitatis. Collegimus autem ad 70. ferè dies, à Baptismo Christi usque ad primum miraculum in Cana editum. Post illud verò miraculum usque ad Pascha, scribit Joannes, Christum tantum in Cana & Capernaum fuisse. Restat ergo supputatio, quamdiu manserit in Cana, & quamdiu hæserit in Capernaum, priusquam ad festum Paschatis proficisceretur.

Nullus verò numerus dierum ponitur ab Evangelista. Conjecturis itaque verisimilibus utendum erit. Et sanè Jud. 14. v. 17. convivium nuptiale durat usque ad 7. diem. Sed hoc paupertas Sponsi in Cana non admittit. Verisimile tamen est, Christum per aliquot dies in Cana apud cognatos mansisse. Ab illis enim postea deducitur Capernaum, Joan. 2. v. 12. Ponamus ergo Christum quatuordecim illos dies, quos Epiphanius falso tribuit commorationi in Nazareth, mansisse apud cognatos in Cana. Profectus verò Capernaum, mansit ibi dies non multos, inquit Joan. cap. 2. v. 12. Extat autem similis phrasis Act. 1. v. 5. Baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies. Factum autem est illud decimo die post ascensionem Christi. Ponantur ergo decem etiam dies, quibus in Capernaum fuit. Postea cum prope esset Pascha, ascendit Hierosolymam. Et Joan. 12. v. 1. post resuscitatum Lazarum, sex diebus ante Pascha, ascendit Hierosolymam. Cui profectio, ut & illi, quæ à Cana in Capernaum transiit, itidem aliquot dies erunt tribuendi. Ita ut hæc conjectura colligamus dies ad minimum 40. aut plures, à nuptiis in Cana usque ad Pascha. Quòd si ergo illi numeri, videlicet 70. dies, tentationi tributi, & 40. dies à nuptiis in Cana ad Pascha simul jungantur, supputatio tempus Baptismi Christi deducet ad principium Decembris vel ad finem Novembris, prout festum Paschatis ponitur, vel usitato modo ad 25. Martii, vel sicut Epiphanius dicit, se *ἐκ πολλῆς ἀκριβείας* deprehendisse, ad 19. Martii. Et hæc ratio non multum ab Epiphanius calculo. Supputatio etiam quæ ex dimidia septimana Danielis sumitur, à Septembri 40. dies, quibus post resurrectionem de regno DEI cum Apostolis locutus est,

est, subtrahantur, ad idem ferme tempus redu-
citur.

Et hanc sententiam de initio ministerii Christi eo libentius amplector, quia cum reliquis historiis initia & termini annorum secundum hoc tempus deprehendi possunt: Ut Joan. 4. v. 35. cum Christus ex Judæa per Samariam proficiscitur in Galilæam, inquit: adhuc quatuor menses sunt, & metis erit. Ostendimus autem in præcedenti capite, illud accidisse in Decembri. Ergo factò initio supputationis annorum ministerii Christi à Baptismo, erit finis primi anni, & initium secundi, quando post captivitatem Baptistæ Christus per Samariam proficiscitur Joan. 4. Menses autem, ut jam dictum est, ferme conveniunt. Ita Joannis 10. v. 22. fit mentio festi Encaniorum, quod sub finem Novembris celebratum fuisse, certum est. Si ergo collocemus tempus Baptismi Christi circa initium Decembris, vel sub finem Novembris, erit in illo festo Encaniorum Joh. 10. finis tertii anni ministerii Christi, & initium quarti. Et hæc distributio pulcherrimè convenit cum initio ministerii Christi, & est manifesta & plana.

Quia igitur in primo, secundo & quarto anno ministerii Christi, ex certis Evangelistæ Joannis notationibus, distributionem illam sumtam à tempore Baptismi Christi tenemus, tantum de tertio anno quæstio restat. Quare investigandum est, an inveniri possit, ubi constituendum sit initium tertii anni. Ita enim totum tempus ministerii Christi, certis annorum initiis distributum haberemus. Ostendimus autem, quomodo Joannes in reliquis annis notationes temporum monstrat. Sed de tertio anno Joannes nihil nisi pauculas tantum historias, quæ circa festum Paschatis acciderunt, annotavit. Reliqui Evangelistæ historias quidem illius anni diligenter persecuti sunt: sed nullas tales notationes descripserunt, unde deprehendi posset, ubi ponendum sit initium tertii anni. Certis igitur notationibus in investigando initio tertii anni destituimur. Sed si negligamus hanc distributionem in historiis tertii anni, manifestum est, quòd in reliquis etiam annis magna futura sit perturbatio. Cum tamen Joannes sine dubio suis notationibus hanc distributionem ideò in quibusdam annis monstravit, ut simili ratione investigetur in aliis. Tentabimus igitur, an aliqua ratione possimus hoc, quod quaerimus, deprehendere, ut non multum aberremus.

In reliquis autem annis initium constitui-
mus in quarto mense ante Pascha: quòd si qua ratio colligere poterimus, quid in tertio anno circa Pascha acciderit, habebimus id quod quaeritur. Johannes igitur dicit miraculum de quinque panibus factum esse, cum prope esset Pascha tertii anni. Reliqui verò Evangelistæ annotant, tunc Apostolos ex prima legatione rediisse. Ita autem fuerant emissi, ut omnes civitates Israël peragrarent, Matth. 10. v. 23. Non consummabitis civitates Israël, donec veniat filius hominis. Ali-

Harm. Tom. I.

quot ergo menses tribuendi erunt huic Apostolorum legationi. Et ita ferme ad quartum mensem ante Pascha deducetur historia de emissionem Apostolorum, Matth. 10. Atqui circa illud tempus reliquorum annorum initia constituuntur. Conjectura igitur non absurda, sed quæ ad veritatem proximè accedit, initium tertii anni ministerii deprehendimus. Quòd si videbitur tempus nimis longum quatuor scilicet menses tribuere emissionem Apostolorum, priusquam ad Christum revertantur: non displicet mihi, si addatur illa historia, quæ Matth. 9. v. 35. in fine descripta est, quomodo Christus instituerit quasi generalem visitationem Synagogarum in civitatibus & castellis, & cum deprehenderet Ministerium ab illis, qui ordinariam successionem occuparunt, negligi & non rectè administrari, adjecit animum ad emittendos Apostolos. Huic enim peregrinationi Christi, per civitates & castella, aliquod & non breve tempus tribuendum est, cui si addatur tempus obitæ legationis Apostolorum, usque dum redeant circa festum Paschatis sine dubio pertinet ad quartum mensem ante Pascha. Ne igitur tempus primæ emissionis Apostolorum justò latius extendere videamur: constituemus hoc initium tertii anni ministerii Christi, quando visitationem illam, quæ prædicta fuit Jerem. 23. v. 1. Ezech. 34. v. 2. instituit; quam deinde subsecuta est missio Apostolorum. Et hæc conjectura, quia certis notationibus destituimur, candidè judicantibus sufficere potest.

Duobus igitur modis tempus ministerii Christi distribuemus. Primum, illa ratione, quam Ammonii fragmenta sequuntur: ut scilicet ordo historicarum distribuatur secundum Paschata. 1. à Baptismo Christi usque ad primum Pascha, quod Joan. 2. v. 13. describitur. 2. à primo illo Paschate usque ad secundum, cujus descriptio Joan. 5. & Luc. 6. v. 1. extat. 3. à secundo illo Paschate usque ad tertium, cujus Joan. 5. v. 4. mentio fit, 4. à tertio festo Paschatis usque ad postremum, in quo filius Dei crucifixus est. Hæc erit una ratio distributionis.

Deinde tempus illud in certos etiam annos simul distribuemus, monstrato initio & fine utriusque anni: ita ut observari possit, ad quem annum singulæ historiae pertineant. Est autem initium primi anni, cum Christus in Jordane baptizatus, Spiritu sancto unctus, & ad prædicandum missus est: & complectitur historias usque ad captivitatem Baptistæ.

Initium secundi anni est, cum post traditum Joannem, Christus per Samariam revertitur in Galilæam. Et ad illum annum pertinent historiae usque dum Christus meditatur emissionem Apostolorum.

Tertio anno initium præbent illæ historiae, quando Matth. 9. v. 35. & Marci. 6. v. 6. Christus ut visitator peragravit civitates & castella: & quia invenit oves misere dispersas, sine vera cura pastorali, idcirco postea Apostolos emittit. Complectitur autem tertius iste annus historias, usque ad festum Encaniorum, Joh. 10. v. 22.

B 3

Quar-

Quartus annus incoatur circa festum illud Encaniorum, & non absolvitur. In Paschate enim illius anni Christus crucifigitur. Petrus verò 40. dies, post resurrectionem, usque ad ascensionem, dicit etiam pertinere ad tempus ministerii Christi, Act. 1. v. 22.

Hoc itaque modo ordinem historiarum distribuemus, adjecta explicatione circumstantiarum & vocabulorum: & ita simul fontes doctrinæ monstrabimus.

CAPUT V.

Qua ratione seu methodo investigari & deprehendi possit ordo seu ἀκολουθία præcipuarum narrationum in historia Evangelica.

HACTENUS ex circumstantiis historiae Evangelicæ collegimus supputationem annorum ministerii Christi, & eorum talem distributionem ostendimus, ut probabili ratione singula historiae Evangelicæ ad certos annos referri, & verisimiliter constitui possit, quæ sint cuiusque anni acta, quod præcipuum lumen est in ordine Evangelicæ historiae investigando. Quia verò ad Harmoniam Evangelicam hoc etiam pertinet, ut singulorum annorum historiae, non tumultuaria confusione, absque ordine, ex quatuor Evangelistis permisceantur, sed ut, quoad eius fieri potest, investigetur, quæ sit ratio ἀκολουθίας (sicut Epiphanius loquitur,) hoc est, quo tenore seu ordine consequentiæ, juxta temporum & rerum gestarum seriem, historiae sibi succedere vel consequi se videantur, sicut Victor loquitur: vel sicut Augustinus inquit, quæ historiae ante quas & post quas probabili ratione collocandæ sint. Explicandum igitur est, qua methodo investigatio illa institui & qua ratione ordo ille consequentiæ deprehendi & inveniri possit. Multi enim non ex ipsius Evangelicæ historiae circumstantiis, sed ex suis, nescio quibus, imaginationibus, quarum rationes nullas exposuerunt, voluntarium seu arbitrium historiarum ordinem exegerunt & proposuerunt. Sed nos quarimus ordinem, cuius rationes, si non semper certæ & ubique manifestæ, probabiles tamen, nec absurda vel verò absimiles, reddi possint. Quæ verò rationes tales sint, vel quomodo investigari possint, ne in ipsa Harmonia idem sapius repetendum sit, hoc loco regulis seu observationibus generalibus probabili simplicitate exponemus.

Antiquissimus igitur, sive Tatianus sive Ammonius, ad contextum à Matthæo servatum, ideo forsan, quod primus sit inter Evangelistas, qui Evangelicam historiam literis mandavit, reliquorum narrationes accommodandas existimavit. Alii secundum ordinem à Marco servatum, illud rectius & commodius fieri iudicaverunt. Multi verò Lucam quasi ducem ordinis elegerunt: eò quòd in præfatione dicat, se κατ' ἑξῆς scripturum. Sed Osiander

novum prorsus *αἴτιμα* præsupponit, singulos scilicet Evangelistas accuratum ordinem temporum & exactam rerum gestarum seriem in omnibus quas describunt historiis observasse. Et juxta has sanè rationes omnes, non opus est sollicita consideratione vel accurata collatione circumstantiarum ad investigandam vel reddendam rationem ordinis. Sed res ipsa ostendit, si quis mediocri attentione circumstantias observet, Evangelistas, tum in rebus ipsis explicandis & illustrandis, tum in ordine historiarum mutuas invicem operas contulisse. Manifestum enim est, quasdam historias describi, additis hujusmodi notationibus, quæ consequentiam historiarum liquidò & certò ostendunt: quasdam verò describi aliis locutionibus, quæ non certò vel necessariò ordinis consequentiam significant. Et collatio ostendit, ubi Matthæus sine certa notatione ordinis aliquid descripsit: ibi vel Marcus vel Lucas addiderunt tales circumstantias, ex quibus ordinis ratio colligi potest. Ubi verò Matthæus ordinem consequentiæ vel notavit vel servavit: ibi reliqui tales notationes sæpe non addunt, vel etiam transpositione aliquando utuntur, quod in descriptione tentationis Christi manifestum est. Sicut enim ipsi, qui posteriores fuerunt, priorum scripta legerunt: ita voluerunt suas etiam descriptiones eo modo legi, ut cum reliquis conferrentur, atque ex mutua illa collatione, & res ipsæ & rerum series illustrarentur. Et multa apud Evangelistas vel per anticipationem, vel per recapitulationem, (sicut veteres loquuntur) recitari manifestius est, quàm ut negari possit. Ita Matthæus conjungit historias de vocatione & de emissionem Apostolorum, quas diversis & distinctis temporibus accidisse certum est. Lucas historiam de captivitate Baptistæ recitat capite. 3. v. 19. longè antequàm accideret. Marcus historias de captivitate & decollatione Baptistæ conjungit, quas non eodem tempore accidisse certum est: Sicut Harmonia hoc ostendet. Lucas etiam scribit, parentes Christi perfectis omnibus, quæ in circumcisione & purificatione secundum legem fieri debebant, reversos Nazareth, & ibi habitasse: ubi certè necessariò interponenda sunt ea, quæ de fuga in